

Uitgelezen

Tijd voor een nieuwe aardlanding

Bespreking van Stefan Bringezu, *Erdlandung. Navigation zu den Ressourcen der Zukunft*. Hirzel Verlag, Stuttgart/Leipzig, 2004, 176 p.

Ruim 35 jaar geleden landden de eerste mensen op de maan. Het project mobiliseerde zeer veel wetenschappers, ontzettend veel middelen en had een sterk politiek en maatschappelijk draagvlak. Het leerde ons anders naar de aarde kijken en de planeet als geheel zien. Op de verkiezingsaffiches van Groen! zie je dit sterke beeld nog steeds.

Met de omvang van de milieucrisis hebben we vandaag nood aan een vergelijkbaar project. Stefan Bringezu van het Wuppertal Instituut (waar ook Wolfgang Sachs actief is) noemt het een 'aardlanding'. Stel dat we op de aarde landen, hoe kunnen we dan een duurzaam toekomstproject opbouwen dat in plaats van verspilling en vervuiling de ecosystemen duurzaam respecteert? En hoe kunnen we hier een wetenschappelijk, maatschappelijk en politiek draagvlak voor vinden dat minstens even sterk is als destijds voor de maanlanding? Dat zijn de uitgangsvragen in het handig overzichtswerk dat de stand van het milieuonderzoek weergeeft.

Bringezu schetst hoe we de aarde uitputten door onze niet-duurzame economie. Hoe kunnen we duurzaam te werk gaan? Het Duitse Wuppertal-onderzoeksinstituut

(www.wupperinst.org) is één van de trendsetters in de factor 4 en factor 10-strategie: mits een grotere efficiëntie in het gebruik van grondstoffen kunnen we dezelfde welvaart produceren met 4 tot 10 keer minder gebruik van grondstoffen en energie en met minder uitstoot.

Dat vereist echter een ander paradigma. Het milieubeleid is nog te veel bezig met de 'schadelijke stof van de week': na ieder incident komt er weer een stukje regelgeving. Soms leidt vooruitgang op één domein zo tot achteruitgang op andere domeinen. Wie de ecologische kost om katalysators te produceren mee in rekening brengt, is lang niet meer zeker dat de winst inzake luchtvervuiling op die manier efficiënt is. Bringezu pleit voor een systeemgerichte benadering die meer oog heeft voor het geheel. Zo'n systeemparadigma vertrekt van een analyse van de 'materiaalstromen' (*Stoffströme*): het geheel van gebruikte energiebronnen en grondstoffen en van de milieubelasting die onze goederen en diensten kosten.

Die materiaalstromen moet je kunnen meten, zodat deze cijfers de belasting van de aarde even scherp in beeld kunnen brengen als het Bruto Nationaal Product een beeld geeft van de omzet van een land. Het boek beschrijft hoe stilaan de meetbaarheid van deze materiaalstromen groeit. Het levert een beeld van de ecologische rugzak van onze consumptie: wat zit er allemaal achter een bepaald product of een bepaalde dienst die we consumeren,

wereldwijd? Wat betekent dat voor de consumptie van een land? Bringezu onderscheidt inputindicatoren (wat is er rechtsreeks en onrechtstreeks nodig aan grondstoffen) en outputindicatoren (welke emissies en reststoffen produceren we), maar ook verbruiksgegevens, balansen van materiaalgebruik en uitstoot, en indicatoren die de efficiëntie van het grondstofgebruik meten.

Op basis hiervan kunnen we de ecologische efficiëntie van landen beginnen te vergelijken. Nu al is duidelijk dat ons globaal materiaalverbruik niet duurzaam en niet houdbaar is. De welvaartsgroei gaat nog altijd samen met een grotere ecologische voetafdruk: de loskoppeling van meer welvaart met minder gebruik van grondstoffen is nog maar zeer beperkt gelukt. We verschuiven daarbij steeds meer milieulasten naar het buitenland, vooral naar het zuiden. Daar dragen ze de ecologische rugzak van onze welvaart en van de verbeteringen op milieuvlak bij ons. (zie ook Wolfgang Sachs in *Oikos* nr. 29, 2004, p 40-49).

Een dergelijke benadering leert ons de omvang van onze milieubelasting inzien en kan het begin zijn van metingen. Ze is bruikbaar om de efficiëntie van onze productie te verhogen en op termijn de milieu-impact te verminderen, met factor 4, 10 of welke factor ook. Tegelijk zien we dat een hogere relatieve efficiëntie nog steeds samengaat met een toenemende absolute milieubelasting. Het debat over economische groei, over ons stijgend consumptiepeil en over de houdbaarheid van onze rijkdom is niet te ontlopen. Dat is niet zozeer een verantwoordelijkheid van individuele consumenten, maar ook en vooral een politieke kwestie, stelt Bringezu (p. 110 en 153). Een nieuwe aardlanding of een nieuw evenwicht vereist een draagvlak bij de bevolking. Een betere kennis van de toestand is daarvoor één hefboom. Een politieke duiding en vertaling hiervan een andere. Maar zonder duidelijk meetbare doelstellingen die het beleid sturen, zal de rooibouw verder gaan.

Dirk Geldof

Het taboe van consumptiebeperking

Bespreking van 'A better choice of choice. *Quality of life, consumption and economic growth*' van Roger Levett, with Ian Christie, Michael Jacobs & Riki Therivel, 2003, London, Fabian Society, 86 p.

De Britse Fabian Society (www.fabian-society.org.uk) is een Britse linkse

denktank, met nauwe banden met de Labour-partij. In opdracht van de regeringscommissie voor duurzame ontwikkeling publiceerden zij een opmerkelijk boek over consumptie. De overheid moet zich meer richten op levenskwaliteit in plaats van eenzijdig te mikken op het vergroten van de consumptie en op economische groei, stelt het boek. Zo'n pleidooi voor minder en duurzame consumptie is